

Kovács Melinda

Az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetségének érdekvédelmi tevékenysége

Bevezető

Az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége legfontosabb célkitűzése a Magyar Köztársaság területén élő értelmi fogyatékos emberek és családjaik társadalmi hátrányainak kiegyenlítése, érdekeik érvényesítése, védelme, képviselése, emberi és állampolgári jogaik, társadalmi integrációjuk, szociális biztonságuk, rehabilitációjuk biztosítása, esélyegyenlőségük megvalósítása.

A szövetség tevékenységét e célkitűzés megvalósítása mellett Alapító Okiratában megfogalmazott feladatok ellátása határozza meg.

A szövetség a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 5. § a) pontjának megfelelően az alábbi, törvény vagy annak felhatalmazása alapján más jogszabály rendelkezése szerinti állami szervek, illetve helyi önkormányzat feladatkörébe tartozó tevékenységeket látja el:

- az 1998. évi XXVI. törvény 26. § (1) és (3) bekezdéseinek megfelelően szerepet vállal a fogyatékosok esélyegyenlőségének fejlesztésében, a fogyatékosok hátrányos társadalmi helyzetének enyhítésében,
- szerepet vállal az Országos Fogyatékosügyi Programban (100/1999. OGY határozat) foglaltak végrehajtásában,

- az 1998. évi XXVI. törvény 24. § szerint az Országos Fogyatékosügyi Tanács feladatkörének megfelelően fogyatékosügyi kérdésekben javaslattevő, véleményező, elemző és értékelő tevékenységet végez,
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 56. § (1) bekezdésében meghatározott intézményi ellátás, továbbá személyes gondoskodás a 67. § (1) bekezdés szerint (mely feladatok az 58. § (1) bek. és 86. § alapján önkormányzati feladatkörbe tartoznak),
- családsegítés az 1993. évi III. törvény 64. § és 65. § (1) bekezdése szerint,
- fogyatékos személyek rehabilitációja az 1993. évi III. törvény 19. és 21. § alapján,
- a 2001. évi CI törvény 14. § és 20. § alapján értelmi fogyatékossággal élő személyek, családtagjaik és segítőik részére felnőttképzési szolgáltatást nyújt,
- a 2003. évi CXXV. törvény alapján segíti az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvényben foglaltak megvalósulását, különös tekintettel az értelmi fogyatékossággal élő emberekre.

Az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége feladata továbbá

- az 1997. évi CLVI. törvény 26. § c) pontjának 11. számú alpontjában meghatározott „hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése”, valamint
- az 1. alpont szerinti „egészségmegőrzés, betegség-megelőzés, gyógyító-, egészségügyi, rehabilitációs tevékenység”,

- a 2. alpont szerinti „szociális tevékenység, családsegítés, időskorúak gondozása”
- a 4. alpont szerinti „nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés”,
- az 5. alpont szerinti „kulturális tevékenység”,
- a 10. alpont szerinti „gyermek-, és ifjúságvédelem, gyermek-, és ifjúsági érdekképviselet”,
- a 12. alpont szerinti „emberi és állampolgári jogok védelme”.

Az Értelmi Fogyatékosok és Segítőik Országos Érdekvédelmi Szövetsége (ÉFOÉSZ) 2006-ban ünnepli fennállásának 25 éves évfordulóját. A szövetség 1981-es megalakulását a 70-es évek elejétől kezdődő, vidéki és fővárosi szülői mozgalmak tették lehetővé.

Jelenleg az ország 18 megyéjében önálló jogi személyiségű helyi szervezete és 3 tagszervezete van. Egyéb jogi személyiségű tagszervezetinek a száma 50. A szervezeteken keresztül megközelítőleg 22 ezer természetes személy kapcsolódik az ÉFOÉSZ-hoz.

A szövetség fő profilja az érdekvédelem, emellett azonban különböző (szociális) szolgáltatásokat is nyújt az érintettek számára: lakóotthont, támogató szolgálatokat, korai fejlesztő központot működtet, képzési tevékenységet folytat.

Érdekvédelmi tevékenység

Helyi érdekvédelem

Az ÉFOÉSZ valamennyi helyi szervezete tanácsadó irodával áll az érintettek rendelkezésére. Ezek az irodák, az irodák által szervezett programok, szolgáltatások valamint, az érintettek számára ellátást nyújtó önkormányzati vagy civil szervezetekkel való kapcsolattartás révén mérik

fel a szükségleteket, kísérik figyelemmel a szolgáltatások színvonalát, illetve kapcsolódnak be az önkormányzatok fogyatékosügyi politikájába és a szolgáltatástervezési koncepciók kidolgozásába.

Felméréseink alapján azok a helyi szervezetek tudnak a leghatékonyabb érdekvédelmi tevékenységet végezni, amelyek szolgáltatásokat is nyújtanak, azaz egy-egy feladatellátással közvetlenül látnak el oktatási, felnőttképzési feladatokat vagy bekapcsolódnak a szociális ellátórendszerbe.

Országos szintű érdekvédelem

Az országos központ érdekvédelmi tevékenységének forrásai: a helyi szervezetek, a különböző partnerségek, a szolgáltatások és a nemzetközi tevékenységek tapasztalatai. Az elmúlt 6 esztendőben egyre hangsúlyosabbá vált – és ez tudatos törekvése is az ÉFOÉSZ-nak – az értelmi fogyatékosággal élő fiatalok bekapcsolása munkánkba.

Ez jelenti egyfelől azt, hogy önérvényesítő csoportok működtetésével lehetőségünk nyílik az érintettek véleményének megismerésére. Másfelől képzési programok szervezésével támogatjuk és elősegítjük az érintettek önérvényesítését és közvetlen bekapcsolódását az érdekképviseleti tevékenységbe.

2006. január 1-jétől a közvetlen, a foglalkoztatással összefüggő tapasztalatszerzést segítő további tényező az, hogy 4 helyi szervezetnél, illetve az ÉFOÉSZ országos központjában önérvényesítő fiatalok segítik az irodai munkavégzést.

Érdekvédelmi tevékenységünk egyik legfontosabb eleme *a törvényalkotás befolyásolása*.

A szövetség az értelmi fogyatékosággal élő embereket és családjaikat érintő valamennyi jogszabály-előkészítésbe igyekszik bekapcsolódni. Álláspontját – például a 2005. évben módosított szociális törvény kapcsán – az alábbi szinteken képviselte: szakminisztérium illetékes

főosztálya, miniszter, Országos Fogyatékosügyi Tanács, illetékes parlamenti bizottság, egyéni országgyűlési képviselő. Bár minden fórumon volt a javaslatainknak támogatója, végül nem sikerült az általunk szükségesnek tartott változtatást (cselekvőképesség-munkaképesség tárgykörben) keresztülvinnünk. Az Új Országos Fogyatékosügyi Program előkészítésekor már sikereesebbek voltunk, szinte valamennyi javaslatunkat befogadta a jogszabályalkotó (támogatott döntéshozatal, lakhatás, ápolási díj, Országos Fogyatékosügyi Tanács működése stb.).

Az ÉFOÉSZ érdekvédelmi tevékenységének másik fontos eleme *a jogszabályok végrehajtásába való bekapcsolódás*. Ez egyrészt azt jelenti, hogy egyedi ügyekben felhívjuk a közreműködők figyelmét az értelmi fogyatékosokkal élők jogaira, ellátjuk az érintettek jogvédelmét – a legutóbbi esetet tekintve például büntetőügyekben.

Másrészt egy-egy szakmacsoport képviselőit képzések alkalmával megismertetjük az érintettek speciális szükségleteivel: bírák képzése cselekvőképesség-gondnokság témakörben, egészségügyi dolgozók képzése értelmi fogyatékos emberek ellátása kapcsán.

Az érdekvédelmi tevékenység harmadik kulcsterülete *az érintett személyek tudatosságának növelése*. A már említett önérvényesítő csoportok „könnyen-érthetően” módszer használatával készült képzési programokon ismerkednek meg jogaikkal. 2006 áprilisában például az Európai Unió Foglalkoztatási Keretirányelve, valamint azt a magyar gyakorlatba átültető egyenlő bánásmódról szóló törvény kapcsán a diszkrimináció felismerésére és az ebből következő jogérvényesítési lehetőségekre hívjuk fel az érintettek figyelmét.

Jelenleg futó, főbb programok

Szövetségünk 2003 májusában terjesztette az Országos Fogyatékosügyi Tanács elé az értelmi fogyatékosokkal élő emberek munkavállalásával kapcsolatos és alkotmányos jogaikkal összefüggésben visszasságot okozó, különbözőképpen értelmezhető szabályozások megváltoztatása iránti javaslatát. A cél az, hogy a hivatalosan kizáró vagy korlátozott cselekvőképességű értelmi sérült emberek számára megtalálják azokat a jogi formákat,

amelyekben dolgozhatnak. Az elmúlt immár három esztendő alatt kormányzati akarat hiányában, egy tárcaközi bizottság megalakulása ellenére nem foglalkozott érdemben egyetlen minisztérium és hatóság sem a probléma megoldásával.

Szövetségünk az elmúlt évben több hazai és külföldi szakember bevonásával javaslatot készített a Polgári Törvénykönyv cselekvőképességgel összefüggő szabályozásának megváltoztatására. Feladatunk, hogy javaslatunkat további szervezetek és szakemberek bevonásával a jelenleg zajló Ptk. kodifikáció kapcsán elfogadtassuk. A cselekvőképesség-munkaképesség összefüggésében fennálló tarthatatlan helyzet, valamint a probléma súlyának felismertetése érdekében az ÉFOÉSZ az Alkotmánybírósághoz fordult.

Az ápolási díj kérdésköre, a szabályozás megváltoztatása az érdekvédelmi tevékenység egyik központi feladata. A kérdéssel kapcsolatos konkrét jogszabály-módosítási javaslatunkat jelenleg is egyeztetjük partnereinkkel.

A 2006. év egyik fontos feladata az értelmi fogyatékosokkal, illetve megértési nehézséggel élő emberek információhoz és szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférése megteremtésének elősegítése.

Szövetségünk portugál, észt, lett és angol partnerszervezetével „Beszéljenek a tettek –Ehelyegyenlőség a társadalomban” című projekt keretén belül felméri az értelmi fogyatékosokkal élő emberek többségi szolgáltatásokban való részvételének lehetőségét, három fő területen: oktatás, egészségügy, foglalkoztatás és szakképzés. A felmérés alapja a Nemzeti Cselekvési Terv a Társadalmi Összetartozásért 2004-2006 című dokumentum. A Terv kapcsán felsorolásra kerülnek azok a jogszabályok, melyek lehetővé teszik a tervben foglaltak megvalósítását. Az eredményeket egy nemzeti jelentésben foglaljuk össze, melynek angol, magyar és könnyen érthetően változata is elkészül. A jelentésen kívül elkészül egy könnyen érthetően honlap, mely a projekttel kapcsolatos összes anyagot tartalmazza; valamint egy olyan

dokumentumcsomag, melyben mindazok a már meglévő, illetve a projekt során előállításra kerülő könnyen érthetően anyagok találhatók, melyek alkalmasak az értelmi fogyatékossgal élő emberek ismereteinek bővítésére és társadalmi integrációjuk elősegítésére.

Az Országos Fogyatékosügyi Tanács tagjaként, a 2006. évi munkatervi feladatok közé javasoljuk az értelmi fogyatékossgal élő emberek lakáshoz jutása támogatási rendszerének kialakítását, a fogyatékos emberek egységes igazolványának kialakítását, a büntetőeljárásról szóló törvény módosítását, a bentlakásos intézmények kitagolásával kapcsolatos intézkedések megvitatását, a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelésének eddigi tapasztalatait illetve minőségi standardokat megfogalmazó ad hoc bizottság felállítása.

Zárszó helyett

Az ÉFOÉS az elmúlt 3 esztendőben történetének legnagyobb szervezeti átalakítását valósította meg. A helyi szervezetek önállóvá válását – számtalan egyéb ok mellett – a szövetség felé irányuló elvárások növekedése, az érdekvédelmi tevékenység professzionalizálódása, mind magasabb szakmai felkészültséget és speciális ismereteket kívánó feladatok megfelelő minőségű megoldása is megkívánta. A szövetség új eszközök alkalmazásával, tevékenységei tartalmának folyamatos minőségi fejlesztésével az értelmi fogyatékossgal élő emberek és családjaik európai normáknak megfelelő érdekvédelmi szervezete kíván lenni.